

FICIL Nostāja Nr. 9

Ārvalstu investoru padomes Latvijā nostāja attiecībā uz tiesu efektivitātes un investīciju aizsardzības jautājumiem

2020. gada 10. septembris

Kopsavilkums

Ārvalstu investoru padome Latvijā (turpmāk – FICIL) ir turpinājusi darbu pie problēmjautājumu identificēšanas un risinājumu piedāvāšanas tiesu sistēmas efektivitātes veicināšanai un norāda uz nepieciešamību turpināt labo virzību minētās jomas uzlabošanas procesos Latvijā. Mērķa sasniegšanai tiek piedāvāti konkrēti risinājumi, proti, turpmāka tiesu un tiesnešu specializācija, tiesas autoritātes stiprināšana, uzlabojot tiesu nolēmumu pieejamību, kā arī uzlabojumi procesuālajā efektivitātē, piemēram, ieviešot tiesas procesa bifurkācijas iespējas un arvien pilnveidojot procesuālos likumus. Īpaša loma tiesu sistēmas efektivitātes pilnveidei ir pastāvīgai digitālo risinājumu attīstībai un tehnoloģiju iespēju izmantošanai tiesu procesos. FICIL vēlas uzsvērt, ka šobrīd ir panākts būtisks progress maksātnespējas procesa administratoru darbības uzraudzībā. Maksātnespējas uzraudzības iestāde ir veikusi nozīmīgus uzlabojumus, gan administratoru uzraudzībā, gan iestādes darbībā kopumā. Pēdējo gadu laikā ir vērojami būtiski uzlabojumi administratoru darbā un maksātnespējas procesa uzraudzībā kopumā. Vienlaikus ir vērojams pavisam neliels progress negodprātīgas saistību nepildīšanas prakses ierobežošanā (piemēram, ir pieņemti atsevišķi būtiski Senāta spriedumi, kas maina tiesu judikatūru, kā arī maksātnespējas procesa administratori regulāri ceļ tiesā prasības). Tomēr šī parādība joprojām diemžēl ir visai plaši izplatīta praksē un nodara būtisku kaitējumu gan uzņēmējdarbības videi kopumā, gan atsevišķiem kreditoriem, t.sk. valsts budžetam.

FICIL rekomendācijas 2020. gadā attiecas uz šādām jomām:

1. Tiesas procesu digitalizācija;
2. Tiesu un tiesnešu specializācija;
3. Tiesu autoritātes stiprināšana;
4. Tiesas procesu bifurkācija;
5. Maksātnespējas sistēmas pilnveidošana.

Ziņojumā sniegti konkrēti priekšlikumi risinājumiem identificētajām problēmām, kas rada šķēršļus, kavē vai apgrūrina uzņēmējdarbības veikšanu Latvijā ārvalstu un vietējiem investoriem. Katrai rekomendācijai sniegts arī pamatojums, kas gan balstīts FICIL biedru pieredzē, gan secināts, pētot ārvalstu praksi.

Saturs

Kopsavilkums

2. lpp.

Rekomendācijas

4. lpp.

Rekomendāciju
pamatojums

5.-13. lpp.

Rekomendācijas

Tiesas procesu digitalizācija

Veicināt tiesas procesu digitalizāciju, nodrošinot elektronisko dokumentu pieejamību un aicinot uz videokonferenču biežāku izmantošanu.

Tiesu specializācija

Turpināt kvalitatīvo darbu pie tiesnešu apmācības, izveidojot tiesnešiem ar specializāciju ekonomisko lietu jautājumos kvalitatīvu apmācību programmu.

Tiesu autoritātes stiprināšana

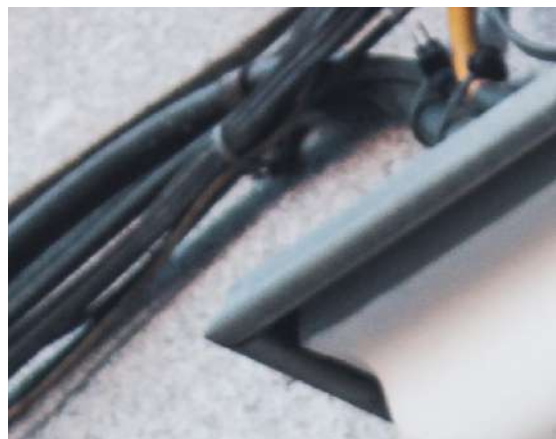
Stiprināt tiesu varas autoritāti, veicot tiesnešu palīgu un tiesas sēžu sekretāru apmācības, publicējot tiesu judikatūras nolēmumus, kā arī pilnveidojot digitālo nolēmumu atlasē rīku.

Tiesu procesu sadalīšana

Veicināt rūpīgu civillietas sagatavošanu iztiesāšanai, ieviešot procesuālajos likumos iespēju ar abu pušu piekrišanu īstenot tiesas procesa bifurkāciju.

Maksātnespēja

Veicināt restrukturizācijas un maksātnespējas procesu tiesisku, taisnīgu un efektīvu norisi, paplašinot Maksātnespējas kontroles dienesta (MKD) iesaisti maksātnespējas jomā izdarīto pārkāpumu identificēšanā un apkarošanā un izveidojot centralizētu sistēmu, kas, identificē finansiāli nestabilus vai jau faktiski maksātnespējīgus uzņēmumus un ar dažādu pasākumu palīdzību veicina šo uzņēmumu vadītāju un īpašnieku rīcību vēlamajā virzienā.

Pamatojums Rekomendācijām

Tiesas procesu digitalizācija

Elektronisko dokumentu aprites veicināšana. Ņemot vērā to, ka prasības pieteikumu tiesai jau šobrīd var iesniegt kā elektronisku dokumentu, FICIL ieskatā ir novecojusi prasība lietas dalībniekiem nodrošināt ar lietu saistītu dokumentu fiziskas kopijas. Šobrīd ir vērojama pozitīva attīstība dokumentu elektroniskajā aprītē, tādēļ digitāli risinājumi būtiski atvieglotu un uzlabotu tiesas procesu un tiesu pieejamību. Jau šobrīd vietnē *manas.tiesas.lv* ir pieejama informācija par lietas virzību, kā arī atsevišķas dokumentu datnes, kuras atrodas arī izdrukātā veidā konkrētās lietas materiālos.

Ņemot vērā to, ka dokumentu aprīte papīra formātā palielina tiesvedības izmaksas saistībā ar dokumentu drukāšanu un nosūtīšanu pa pastu, kā arī, prasa papildus tiesas administratīvos resursus, FICIL izsaka priekšlikumu nodrošināt prasības pieteikuma un tā pielikumu elektronisku pieejamību atbildētājam, piemēram:

- nodrošinot pieejamību vietnē *manas.tiesas.lv*.
- informējot atbildētāju par saņemto prasības pieteikumu līdzšinējā veidā, šajā paziņojumā norādot, kur ir pieejami lietas materiāli digitālā veidā.

Gadījumos, kad atbildētājs nevar vai nevēlas iepazīties ar lietas materiāliem izmantojot e-pakalpojumu, pastāv iespēja iepazīties ar lietas materiāliem tiesas telpās vai saņemt maksas pakalpojumu - izdruku pa pastu atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 19.februāra noteikumiem Nr.96 "Noteikumi par tiesas sniegtajiem maksas pakalpojumiem". Šie noteikumi jau šobrīd paredz kārtību un gadījumus, kad persona atbrīvojama no tiesas sniegtajiem maksas pakalpojumiem.

Kopējas vienotas pieejas maiņa ievērojami veicinātu elektronisko dokumentu aprīti digitālā vidē. Jau šobrīd ir daļa personu, kas saziņai ar tiesu norāda e-pasta adresi, kā arī apliecina reģistrāciju tiešsaistē (piemēram, zvērināti advokāti, maksātnespējas administratori). Šī prakse būtu veicināma arī turpmāk, iesaistot pēc iespējas plašāku personu loku un pēc iespējas izvairoties no dokumentu aprītes papīra formātā.

Tiesu videokonferences. Rīgas tiesu noslodze joprojām būtiski atšķiras ar lietu skaitu no tiesām ārpus Rīgas. Tādēļ kā viens no risinājumiem, lai paātrinātu lietu virzību, lietas tiek nosūtītas uz citu reģionu tiesām un tajās bieži vien tiek organizēta lietas izskatīšana videokonferences režīmā. Vienlaikus Rīgas tiesas nereti atsaka videokonferenču organizēšanu, jo nevar to nodrošināt. Šobrīd esošais normatīvais regulējums nenosaka, kādos gadījumos tiek vai netiek organizētas videokonferences un videokonferenču izmantošana atkarīga no tiesneša vienpersoniska lēmuma. Tādēļ FICIL ieskatā būtu rekomendējams veicināt videokonferenču biežāku izmantošanu, it īpaši, ja lieta, kas ir piekritīga Rīgas tiesai tiek pārsūta ātrākai izskatīšanai uz tiesu ārpus Rīgas. Papildus FICIL ieskatā izvērtējams tādas konferenču platformas nodrošinājums, kuru personas var lietot attālināti no savām ierīcēm, neapmeklējot tiesu telpas (piemēram *MS Teams*). Šādā veidā tiktu atslogotas to tiesu telpas, kas nodrošina videokonferenču izmantošanu citām tiesām. Līdzšinējo videokonferenču režīmu no tiesu telpām varētu joprojām nodrošināt tām personām, kurām tas ir nepieciešams.

Pamatojums Rekomendācijām

Tiesu specializācija

FICIL ieskatā tiesu specializācija konkrētu lietu kategoriju izskatīšanā ir viens no veidiem, kā nodrošināt jautājuma kvalitatīvu un savlaicīgu izlemšanu. Abi šie apstākļi ir būtiski aizskarto tiesību aizsardzības nodrošināšanai.

FICIL atbalsta noteikt specializāciju konkrētu komercstrīdu izšķiršanā Ekonomisko lietu tiesai, piemēram, strīdi, kas saistīti ar:

- Finanšu instrumentu tirgus likuma normu piemērošanu;
- Koncernu likuma normu piemērošanu;
- uz Konkurences likuma normu pārkāpuma pamata celtām privātprasībām;
- Finanšu nodrošinājuma likuma normu piemērošanu; publiskos reģistros ierakstītiem saistību nodrošinājuma līdzekļiem (to pilnīgas vai daļējas spēkā esamības vai piemērojamības apstrīdēšanu);
- investīciju aizsardzības normatīvā regulējuma jautājumiem, ciktāl tie ir Latvijas tiesu jurisdikcijas kompetencē;
- kliela apjoma prasībām komercstrīdos (nepieciešams izvērtējums par liela apjoma komercstrīdu pazīmēm);
- tiesiskās aizsardzības procesu.

Pamatojums Rekomendācijām

FICIL izsaka gandarījumu par padarīto darbu tiesu specializācijas jomā un par specializētas tiesas komerclietās - Ekonomisko lietu tiesas - izveidi. FICIL ieskatā ir jāturpina kvalitatīvais darbs pie tiesnešu apmācības, izveidojot tiesnešiem ar specializāciju ekonomisko lietu jautājumos kvalitatīvu apmācību programmu, kurā tiktu ietverti, tajā skaitā, šādi jautājumi:

- **Apdrošināšanas un pārapirošināšanas darījumi**, to īpatnības. Aktuālie / jaunie apdrošināšanas darījumu veidi, kas ienāk tirgū (kā uzņēmumu iegādes un pārdošanas darījumu ietvaros sniegto apliecinājumu un garantiju atbildības apdrošināšana - W&I insurance; padomes, valdes un direktoru apdrošināšana - D&O insurance);
- **Kapitāla tirgi**. Publiski kotētas akciju sabiedrības darbības īpatnības. Ieguldītāju tiesības un aizsardzība. Akciju, obligāciju un citu vērtspapīru emisijas, regulējums, atbildības jautājumi. Atvasinātie finanšu instrumenti. Izslēdzošā ieskaista darījumi un to īpatnības. Akcionāru saskaņotas rīcības pazīmes, tipoloģija un sekas. Akciju obligātā atpirkuma regulējums, prakse;
- **Korporatīvā pārvaldība**. Tiesību un pienākumu sadalījums un labā prakse visos sabiedrības pārvaldības līmeņos, veidojot sekmīgu savstarpējo attiecību, sistēmu starp dalībnieku, padomi, valdi, darbiniekiem. Atbilstības nodrošināšana, lēmumu pieņemšanas procesi, pilnvaru sabalansētība, atbilstības nodrošināšana un risku vadība;
- **Atbilstības nodrošināšana uzņēmumos**. Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma un proliferācijas finansēšanas kontroles sistēmas un prakse. Sankciju risku pārvaldība un sekas, atbildība par sankciju pārkāpumiem. Regulējums un kontroles sistēmas komerciālās uzpirkšanas un interešu konflikta riska novēršanai;
- **Ieguldījumu darbība**. Ieguldījumu sabiedrības to darbība un riski. Brokeru sabiedrības. Pārvaldes sabiedrības;
- **Finanšu nodrošinājums** un tā īpatnības. Spēkā esamība. Priekšmets un speciālie subjekti;
- **Dalībnieku / akcionāru attiecības**. Dalībnieku / akcionāru līgumu regulējums, spēkā esamība, izpildāmība, izbeigšana. Opciju līgumi. Nosacītie pirkuma un pārdevuma līgumi. Mazākuma dalībnieku īpašās aizsardzības normatīvais regulējums un prakse;
- **Reorganizācijas**, restrukturizācijas procesi un prakse. Uzņēmuma pāreja, regulējums un prakse. Atbildības jautājumi. Uzņēmumu pārrobežu apvienošanās regulējums un prakse;
- **Investīciju aizsardzības tiesiskais regulējums** un prakse (svarīga, vienlaikus plaša un komplicēta tēma);
- **Būvniecības** līgumi un atbildība. FIDIC līgumi. Citi standarti. Īpatnības un risku sadalījums;
- **Prasījumi konkurences tiesībās** (private enforcement of Competition law) un prakse.

Pamatojums Rekomendācijām

Tiesu autoritātes stiprināšana

Efektīva un taisnīga tiesu vara ar tiesnešiem kā augsti kvalificētiem profesionāļiem savās specializācijas jomās un profesijā kopumā ir neatkarīgas un demokrātiskas valsts balsts. Lai turpinātu dinamiskajā tiesību, tiesas procesa un tehnoloģiju attīstības vidē stiprināt tiesu varas autoritāti, FICIL aicina apsvērt šādus priekšlikumus.

- **Tiesnešu palīgu un tiesas sēžu sekretāru apmācība.** Gan kvalifikācijas pilnveides apmācību iespējas, gan darbinieku individuāla tiesību, tiesu prakses, judikatūras un juridiskās literatūras izpēte un apguve, ievērojami stiprinātu katra darbinieka individuālās zināšanas tiesību un tiesvedības jomā. Būtiska atbalsta komandas profesionālo zināšanu stiprināšana varētu uzlabot gan tiesu darba efektivitāti, gan veicināt digitālo risinājumu plašāku izmantošanu. Turklāt tas ievērojami atvieglotu tiesnešu darbu, jo tiesnesim būtu mazāk jāiegulda laiks tiesas sastāva/ darbinieku individuālā apmācībā.
- **Tiesu judikatūras - nolēmumu publicēšana.** Šobrīd ir publiski pieejama anonimizēto nolēmumu datu bāze, kā arī, Augstākās tiesas mājaslapā publicētais judikatūras nolēmumu arhīvs. Pārsvārā tiek publicēti tikai tie tiesas nolēmumi, kur lietas ir izlemtas ar spriedumu. Visai bieži lietās tiek pieņemti tiesas nolēmumi lēmuma formā, turklāt tiesa vai tiesneši tajos mēdz atsaukties uz pastāvošu tiesu praksi līdzīgās lietās. Tomēr sabiedrībai šie lēmumi nav pieejami. Tādēļ FICIL izsaka priekšlikumu publicēt anonimizētus lēmumus par dažādiem svarīgiem procesuāliem jautājumiem, tajā skaitā, par šādiem jautājumiem (civillietās):
  - Jautājumi, kas saistīti ar prasības nodrošināšanu (t.sk. pirms prasības celšanas);
  - Jautājumi par pieteikumu atstāšanu bez izskatīšanas, atteikšanos pieņemt, kas tiek izlemti ar tiesas vai tiesneša lēmumu;
  - Jautājumi par lietas izbeigšanu, kas izlemti ar tiesas vai tiesneša lēmumu, izņemot, kas saistīti ar pieteicēja/prasītāja atteikšanos no pieteikuma/prasības, izlīguma apstiprināšanu, vai atbildētāja parāda samaksu piedziņas lietās;
  - Jautājumi par maksātnespējas procesa, tiesiskās aizsardzības procesa izbeigšanu, kas izlemti ar tiesas vai tiesneša lēmumu;
  - Lietas par ārvalstu nolēmumu / ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un / vai izpildīšanu, kas izlemtas ar tiesas vai tiesneša lēmumu;
  - Lietas par patstāvīgo šķīrējtiesas nolēmumu piespiedu izpildīšanu, kas izlemtas ar tiesas vai tiesneša lēmumu;
  - Rīcībspējas atņemšanas jautājumi, kas izlemti ar tiesas vai tiesneša lēmumu;
  - Tiesas vai tiesneša lēmumi lietā, ar kuriem izlemti, svarīgi procesuālie jautājumi, t.sk., pieteikumi par pierādījumu ne-/izprasīšanu vai ne-/pievienošanu lietai;
  - Visi tiesas vai tiesnešu lēmumi lietās, ja ar tiem noraidīti pušu procesuālie pieteikumi, t.sk., par pieteikumu noraidīšanu, ekspertīzes noraidīšanu, tiesvedības neapturēšanu, puses neaizstāšanu lietā u.tml;
  - Tiesas vai tiesneša lēmumi lietās, kur tiesa atsaukā uz vienotu tiesu praksi līdzīgos procesuālos jautājumos, ja citētā tiesu prakse nav pieejama/publicēta, it īpaši, ja, atsaucoties uz šo praksi, pušu procesuālie pieteikumi ir noraidīti.

Pamatojums Rekomendācijām

Nolēmumu atlasē rīku pilnveide. Lai efektīvāku tiesu nolēmumu atlasē un meklēšanas rīku funkcijas, iespējams, vajadzētu apsvērt rajona / pilsētas un apgabaltiesu tiesnešu un tiesnešu palīgu arvien lielāku iesaisti vienotas tiesu judikatūras veidošanā, kas izpaustos kā komentāru sniegšana par attiecīgo nolēmumu un iespēja brīvprātīgi rekomendēt nolēmumu nodošanu tālāk Augstākās tiesas *Judikatūras* un zinātniski analītiskās *nodaļas* izskatīšanai kā potenciālu judikatūras nolēmumu.

FICIL ieskatā rajona / pilsētas un apgabaltiesu tiesnešu un / vai tiesnešu palīgu iesaiste vienotas tiesu judikatūras veidošanā var būtiski sekmēt vienotas tiesu prakses izveidi un anonimizēto tiesu nolēmumu datu bāzes pieejamību sabiedrībai. Tikai nedaudz komentējot tiesu nolēmuma saturu būtību un šī nolēmuma atbilstību vienotai tiesu praksei vai judikatūrai vienlaicīgi ar nolēmuma pievienošanu TIS (kas jau ir obligāta prasība) ievērojami sekmētu vienveidīgu tiesu praksi, kā arī ievērojami palīdzētu interpretēt nolēmumus.

Tādēļ FICIL apsvēršanai piedāvā iespējamās rajona / pilsētas un apgabaltiesu tiesnešu un / vai tiesnešu palīgu iesaistes modeļus tiesu nolēmumu saturu komentēšanā.

Mīnīmālā iesaiste - pievienojot tiesas nolēmumu TIS, rajona / pilsētas vai apgabaltiesas tiesnesis un/vai tiesneša palīgs atzīmē (ar "check-box" vai "pogu") nolēmuma atbilstību šādām pazīmēm:

- ✓ "tiesas nolēmumā ir pieļauta atkāpe no vispārējās tiesu prakses / judikatūras" vai
- ✓ "tiesas nolēmums atbilst vispārējai tiesu praksei / judikatūrai"

Papildus rekomendējam ieviest brīvprātīgu mehānismu, kas atļauj sistēmā izvirzīt / rekomendēt tiesas nolēmuma nodošanu tālāk Augstākās tiesas *Judikatūras* un zinātniski analītiskai *nodaļai* kā potenciālu judikatūras nolēmumu, paredzot TIS kā "check-box" vai "pogu" nolēmumam:

- ✓ "tiesas nolēmums atbilst vispārējai tiesu praksei / judikatūrai"

Pamatojums Rekomendācijām

Optimāla iesaiste - pievienojot tiesas nolēmumu TIS, rajona/pilsētas vai apgabaltiesas tiesnesis un / vai tiesneša palīgs izdara atzīmes vai ieraksta sistēmā paredzētā brīvā laukumā (vai kartiņā) kopsavilkumu par nolēmuma būtību un tā atbilstību vispārējai tiesu praksei vai judikatūrai, vai norāda iemeslus, kādēļ tiesas nolēmumā pieļautas atkāpes no vispārējās tiesu prakses vai judikatūras (piemēram, sevišķi vai būtiski atšķirīgi lietas apstākļi).

Šādā veidā, izvēloties (a) minimālo iesaistes modeli vai (b) optimālo iesaistes modeli, tiktu nodrošināta kvalitatīvāka tiesu nolēmumu sistematizācija, kā arī, padarīta ērta un efektīva brīvprātīga tiesnešu un/vai tiesneša palīgu iesaiste judikatūras nolēmumu veidošanā.

Papildus rekomendējam ieviest brīvprātīgu mehānismu, kas atļauj sistēmā izvirzīt / rekomendēt tiesas nolēmuma nodošanu tālāk Augstākās tiesas *Judikatūras* un zinātniski analītiskās *nodaļas* izskatīšanai kā potenciālu judikatūras nolēmumu, rajona/pilsētas vai apgabaltiesas tiesnesim un/vai tiesneša palīgam izdarot atzīmes vai ierakstus speciāli tam paredzētos brīvos laukumos (vai kartiņās). Šādā veidā Augstākās tiesas *Judikatūras* un zinātniski analītiskās *nodaļai* tiktu darīts zināms par tiesnešu izvirzītiem potenciāliem judikatūras nolēmumiem, kurus rajona/pilsētas vai apgabaltiesas tiesneši un / vai tiesneša palīgi uzskata par kvalitatīviem un atbilstošiem judikatūrai un nodaļa var ņemt šās iniciatīvas vērā savā darbā, veidojot judikatūras apkopojumus.

Iepriekš minētie priekšlikumu atrisināju šobrīd pastāvošo situāciju, kad praktizējoši juristi vienus un tos pašus nolēmumus mēdz interpretēt dažādi, neņemot vērā apstākli, ka atsevišķos nolēmumos ir izdarītas atkāpes no vienotas tiesu prakses (dažkārt tās nav īpaši atrunātas pašā nolēmumā).

Pamatojums Rekomendācijām

Tiesu procesu sadalīšana

FICIL ieskatā tiesas procesa efektivizācijai ir nepieciešams veicināt rūpīgu civillietas sagatavošanu iztiesāšanai, un ir atbildīgs risinājums ieviest procesuālajos likumos arī iespēju ar abu pušu piekrišanu sadalīt tiesas procesu vairākās fāzēs (bifurkācija). Proti, lietās, kur tālāka virzība ir primāri atkarīga no viena vai vairāku apstākļu konstatēšanas (pārkāpuma vai fakta esamība u.tml.), ar pušu piekrišanu tiesa varētu nozīmēt atsevišķu izskatīšanu vienam vai vairākiem jautājumiem lietā, tādā veidā ekonomējot tiesas un lietas dalībnieku laiku un līdzekļus.

Piemērojot šādu lietu izskatīšanas kārtību, tikai tad, ja tiktu konstatēts, ka, piemēram, fakts vai pārkāpums pastāv, tiesa pārietu uz otro posmu un tiktu izskatīti jautājumi par atbildību vai zaudējumu apmēru. FICIL uzskata, ka šāda pieeja būtu īpaši efektīva sarežģītās lietās, piemēram, saistībā ar konkurences tiesību pārkāpumiem un intelektuālā īpašuma tiesību strīdiem, kā arī patentu tiesību strīdos. Vienlaikus jāatzīmē, ka lūgumi par iespēju izdalīt atsevišķa jautājuma izskatīšanu būtu jāizlemj pašā procesa sākumā, izvērtējot, vai konkrēto aspektu patiešām iespējams nodalīt no pārējās lietas, vai pierādījumi izskatāmajos jautājumos nepārklājas (un līdz ar to procesuālā ekonomija ir tikai šķietama), un vai tiešām pastāv pamats jautājumu nodalīt no pārējās lietas, vai arī minētais lūgums iniciēts tikai tādēļ, lai novilcinātu lietas izskatīšanu. Pastāvot pamatotām šaubām par iespēju konkrēto jautājumu izskatīt atsevišķā procesā, tiesai šāds lūgums būtu jānoraida. Jau šobrīd Civilprocesa likumā pastāv pienākums sagatavot civillietu iztiesāšanai un lemt par procesuāliem jautājumiem (pierādījumu izprasīšanu u.tml.) atsevišķi no lietas iztiesāšanas, kā arī pastāv sagatavošanas sēdes institūts, tomēr tiesas procesa sadalīšana vairākās fāzēs (bifurkācija) pie šī brīža procesuālā regulējuma nav iespējama.

Kā galvenie procesa bifurkācijas iespējas ieguvumi jāmin tiesvedības laika un izmaksu ekonomija.

Pamatojums Rekomendācijām

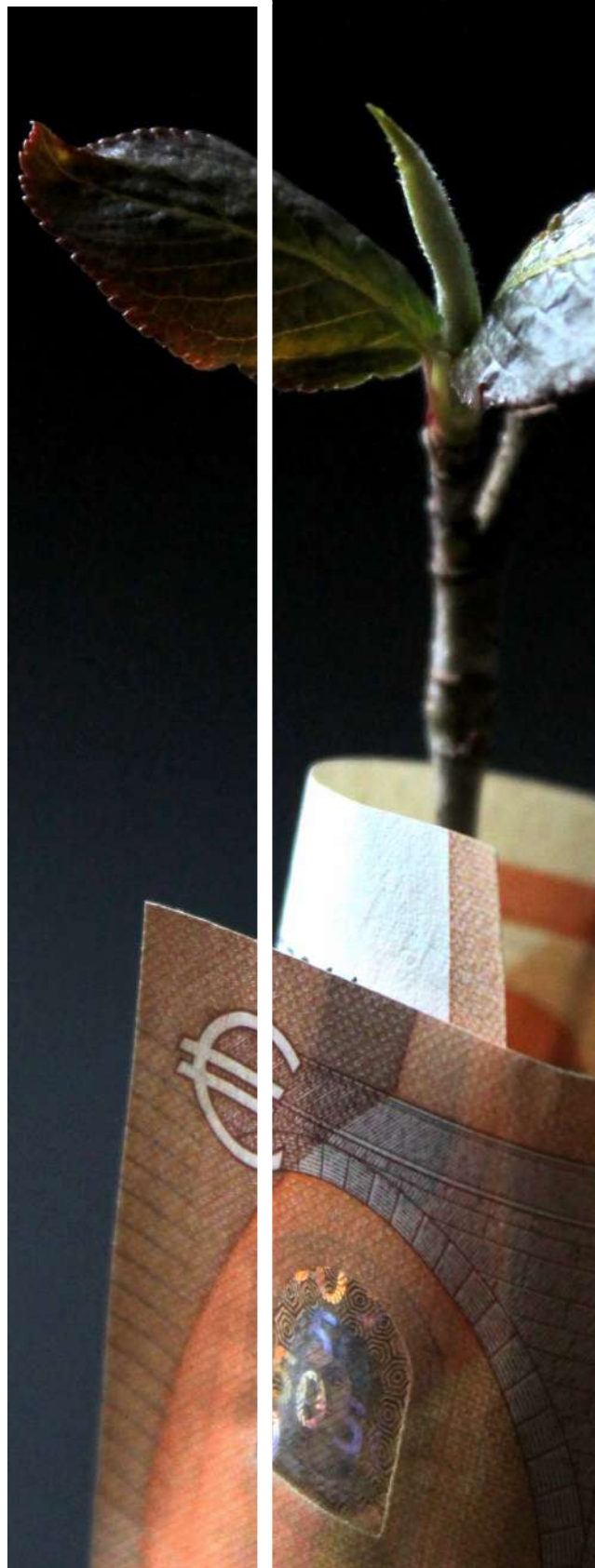
Maksātnespēja

Maksātnespējas kontroles dienesta iesaistes paplašināšana. FICIL atzinīgi vērtē Maksātnespējas kontroles dienesta (MKD) īstenotos pasākumus saistībā ar administratoru uzraudzības stiprināšanu. Ievērojot, ka MKD ir specializēta iestāde ar padziļinātu izpratni par maksātnespējas jautājumiem, FICIL aicina paplašināt MKD iesaisti šajā jomā izdarīto pārkāpumu identificēšanā un apkarošanā.

Restrukturizācijas un maksātnespējas procesu tiesiska, taisnīga un efektīva norise ir būtiska investīciju vides pievilcības nodrošināšanai un valsts tautsaimniecības attīstībai. Būtiska nozīme norādītā mērķa sasniegšanai ir sabiedrības uzticībai tiesu varai.

2017.gada beigās publiskajā telpā tika apšaubīta tiesu sistēmas reputācija saistībā ar maksātnespējas procesu tiesvedību kritisko vērtējumu. Tieslietu padome, reaģējot uz izteiktajām šaubām par tiesnešu godprātīgu rīcību maksātnespējas procesu lietās, aicināja Augstāko tiesu, piesaistot tieslietu jomas ekspertus, apkopot un izanalizēt maksātnespējas procesa un tiesiskās aizsardzības procesa lietas, kurās apmierināti protesti laikā no 2008.gada līdz 2014.gadam. Ekspertu darba grupas ziņojums tika nosūtīts Ģenerālprokuratūrai izvērtējumam, kā arī tika padarīts pieejams sabiedrībai. Ekspertu komisijas ziņojumā tika konstatēts, ka vairākās izskatītajās lietās tika pieļautas kļūdas un atsevišķi apstākļi lika nopietni apšaubīt iesaistīto tiesnešu reputāciju un spējas spriest taisnīgu tiesu.

Neskatoties uz izraisīto plašo rezonansi un ziņojumā paustajiem secinājumiem, visi izvērtētie tiesneši turpina darbu tiesu sistēmā, savukārt tiesu varas pārstāvji nav snieguši sabiedrībai pietiekamu skaidrojumu par to, kā ir plānots atjaunot tiesu varas reputāciju un novērst līdzīgus gadījumus nākotnē.

Pamatojums Rekomendācijām

Restrukturizācijas un maksātnešpējas jomas jautājumu aktualizēšana. Papildus, FICIL ieskatā šobrīd īpaša uzmanība būtu jāvelta restrukturizācijas un maksātnešpējas jautājumiem, jo:

- Covid-19 pandēmijas izraisītās krīzes apstākļu ietekmē būtu pamatoti sagaidīt tiesiskās aizsardzības procesa pieteikumu un maksātnešpējas procesa pieteikumu skaita pieaugumu, kas vēl vairāk aktualizēs maksātnešpējas tiesiskā regulējuma un procedūru efektivitātes jautājumu;
- Latvijai ir jāievieš Eiropas Parlamenta un Padomes 2019. gada 20. jūnija Direktīvas 2019/2013 normas par preventīvās pārstrukturēšanas regulējumu, parādsaistību dzēšanu un diskvalifikāciju un ar pārstrukturēšanu, maksātnešpēju un parādsaistību dzēšanu saistīto procedūru efektivitātes palielināšanas pasākumiem.

FICIL jau iepriekš norādīja uz tiesiskās aizsardzības procesa (TAP) problemātiku, proti, TAP rīks tiek izmantots novēloti, mēdz būt izmantots nelabticīgi, TAP pasākuma plāna izstrādei netiek piesaistīti eksperti, bet pašiem parādniekiem parasti trūkst finanšu prasības restrukturizācijai, kā arī parādnieka uzraudzība mēdz būt formāla. Jāatzīst, ka uzņēmumu valdes locekļu un īpašnieku esošais informētības līmenis par pieejamajiem finansiālo grūtību risināšanas mehānismiem ir visai zems. Papildus tam uzņēmējiem joprojām ir sveša kultūra risināt finansiālās grūtības ar tiesisko mehānismu palīdzību, kas diemžēl bieži saistīts ar vēlmi slēpt informāciju par patieso situāciju gan no darījumu partneriem, gan no valsts pārvaldes iestādēm.

Norādīto problēmu kontekstā FICIL pozitīvi vērtē agrīnas brīdināšanas rīku ieviešanas prasību, lai nodrošinātu savlaicīgu finansiālo grūtību identificēšanu un risināšanu. Ir nepieciešams izveidot centralizētu sistēmu, kas, izmantojot publiski pieejamos datus, identificē finansiāli nestabilus vai jau faktiski maksātnešpējīgus uzņēmumus un ar dažādu pasākumu palīdzību veicina šo uzņēmumu vadītāju un īpašnieku rīcību vēlamajā virzienā. Uzņēmumiem ir jābūt pieejamai lietotājam draudzīgai informācijai par to, kādiem finanšu radītājiem jāseko līdzi, kas var liecināt par maksātnešpējas pazīmēm, par pareizo rīcību finansiālo problēmu gadījumā (labās prakses piemēriem), pieejamo profesionālu palīdzību, kā arī konsekvencēm problēmu ignorēšanas gadījumā. Ir nepieciešams maksimāli izmantot tos informācijas kanālus, kurus uzņēmēji izmanto savā ikdienā, piemēram, EDS, komercreģistru utml.

Populāra alternatīva tiesiskajiem finansiālo grūtību risināšanas mehānismiem ir uzņēmuma aktīvu pārcešana uz citu kompāniju, kaitējot valsts un kreditoru interesēm. Kamēr šāda iespēja nebūs būtiski ierobežota, restrukturizācijas kultūra neattīstīsies. Ir nepieciešams izpētīt uzņēmumu aktīvu pārcešanas fenomenu un izstrādāt efektīvus pretlīdzekļus un efektīvi strādājošas sankcijas, saucot pie atbildības valdes locekļus, īpašniekus un patiesos labuma guvējus. Tāpat ir nepieciešams izvērtēt iespējas aktīvu pārcešanas praksi pakļaut tiesiskam regulējumam, kas to pieļautu, ievērojot kreditoru kopuma intereses.

FICIL Nostāja Nr. 9

Ārvalstu investoru padomes Latvijā nostāja attiecībā uz tiesu efektivitātes un investīciju aizsardzības jautājumiem

FICIL ir nevalstiska organizācija, kas apvieno 37 lielākos ārvalstu uzņēmumus no dažādām nozarēm, 10 ārējās tirdzniecības palātas, Francijas ārējās tirdzniecības konsultantus un Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Riga). FICIL misija ir uzlabot Latvijas uzņēmējdarbības vidi un konkurētspēju ārvalstu investīciju piesaistē, izmantojot tās biedru pieredzi un zināšanas, lai sniegtu rekomendācijas valdībai.